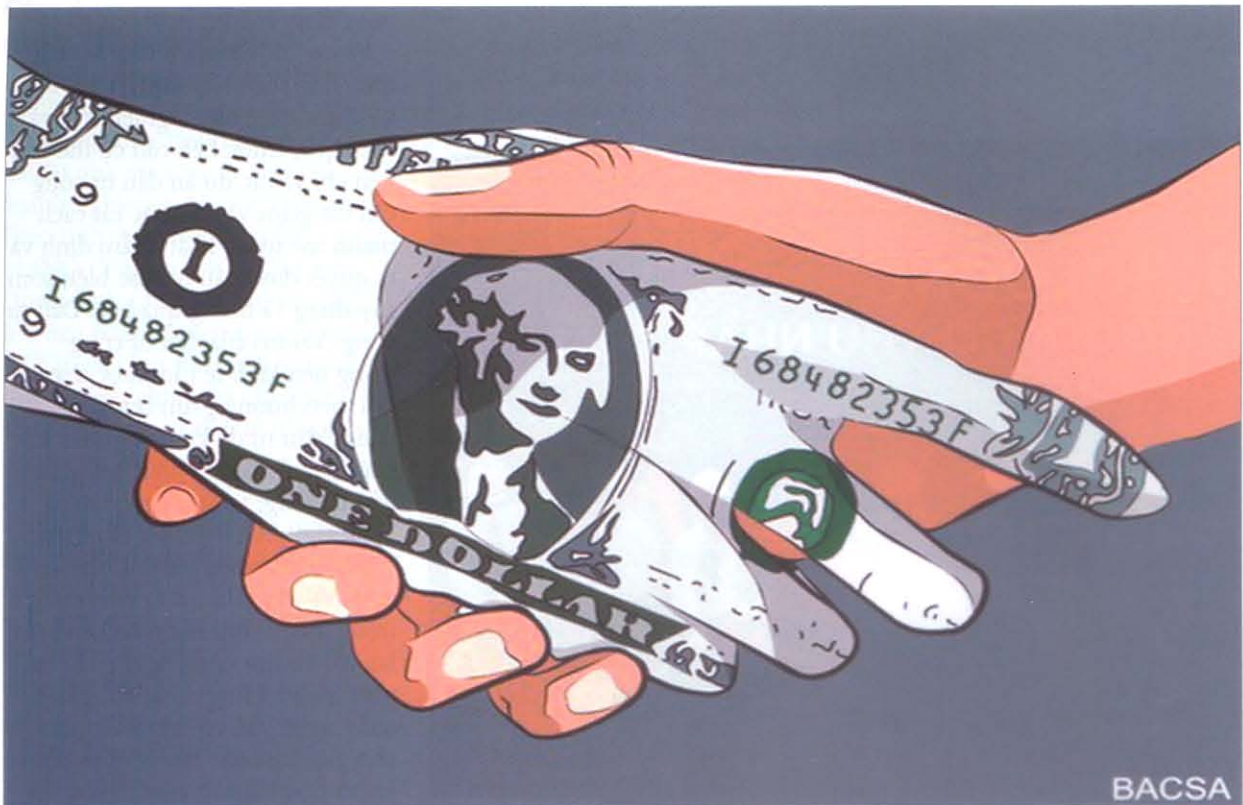

Tham nhũng là nguyên nhân làm suy yếu nền tài chính công của quốc gia _ Ảnh minh họa

Những "cạm bẫy" đối với nền tài chính công

Xây dựng nền tài chính công vững mạnh là yêu cầu tất yếu đối với sự phát triển của mỗi quốc gia. Nhưng để xây dựng thành công thì bất cứ nền kinh tế nào cũng phải đối mặt với nhiều thách thức, "cạm bẫy" mà hậu quả đem đến có thể vô cùng nghiêm trọng, cả về kinh tế lẫn chính trị. Những cạm bẫy đó không là ngoại lệ với bất kỳ 1 nền kinh tế, 1 thể chế chính trị nào.

PHẠM THỊ VÂN ANH

Điểm mặt những "cạm bẫy"

Tham nhũng

Tài chính công trước hết và chủ yếu được "cấp vốn" trên cơ sở các loại thuế đóng góp của nhân dân,

đồng thời từ các khoản vay nợ của nước ngoài. Nghĩa là luôn có 1 nhóm người với quyền lực nhà nước thường xuyên tiếp cận, quản lý, sử dụng nguồn tài chính không phải của mình (đóng vai trò thay mặt Nhà nước). Điều này tạo "cơ

hội" tham nhũng khi sự quản lý nhà nước lỏng lẻo, pháp luật thiếu và yếu, sự minh bạch tài chính công không cao.

Báo cáo năm 2011 của Tổ chức Minh bạch thế giới đánh giá 75/180 quốc gia, vùng lãnh thổ

có điểm minh bạch dưới 3/10 (dưới 5 bị coi là nguy cơ tham nhũng cao). Khu vực Bắc Âu được đánh giá là phòng, chống tham nhũng tốt nhất, ngược lại là châu Phi - mỗi năm bị đánh giá có 148 tỉ USD thất thoát do tham nhũng; ở khu vực châu Á - Thái Bình Dương, Nhật Bản, Mỹ, Hongkong, Australia và Singapore được đánh giá là ít tham nhũng nhất. Tổ chức này cũng ước tính hằng năm số tiền hối lộ trên toàn cầu có thể đạt 20 đến 40 tỉ USD.

Khủng hoảng nợ công

Bất cứ quốc gia nào cũng đều cần nợ công, để có chi phí trang trải chi tiêu cho nhà nước, thúc đẩy sự phát triển của bộ máy chính phủ. Tuy nhiên, khi chính phủ không kiểm soát được nợ công, cân đối thu - chi, sự quản lý tài chính thiếu hiệu quả, minh bạch sẽ đẩy quốc gia tới tình trạng khủng hoảng nợ công; đe dọa dẫn đến sự phá sản của cả 1 nền tài chính quốc gia. Bài học khủng hoảng nợ công tại Hy Lạp và châu Âu đang rất thời sự, minh chứng rõ ràng về “cạm bẫy” này.

Các bài học từ khủng hoảng nợ công cũng cho thấy: Nợ công bao gồm nợ trong nước và nước ngoài, nhưng “ngòi nổ” trực tiếp chính là nợ nước ngoài. Chính phủ có thể khống chế, điều chỉnh nợ trong nước bằng các biện pháp kinh tế, thúc đẩy niềm tin của nhân dân, nhưng lại “chịu trận” trước khoản nợ nước ngoài đáng hạn.

Để cảnh báo nợ xấu nước ngoài, người ta đo các khoản nợ so với tổng sản phẩm quốc nội (GDP) nhưng thực tế cũng có trường hợp như Argentina năm 2001; khi đó, nợ nước ngoài ròng của nước này không lớn, tương đương với số tài sản nước ngoài mà khu vực tư nhân trong nước nắm giữ nhưng Chính phủ Argentina đã phá sản do tầng lớp người giàu nhanh chóng bán tài sản ra nước ngoài, trong khi những người dân nghèo

từ chối trả các khoản thuế cần thiết để thanh toán nợ nước ngoài.

Đầu tư công thiếu hiệu quả

Giới hạn, khu vực chủ yếu, ưu tiên của đầu tư công là điều các chuyên gia kinh tế còn phải tranh luận. Vai trò của tài chính công, đầu tư công là rất lớn trong việc lèo lái nền tài chính quốc gia. Trong cơn khủng hoảng tài chính toàn cầu, đầu tư công với các gói giải cứu đúng lúc, đúng chỗ sẽ cứu vãn được nền tài chính quốc gia - như các gói cứu trợ của Mỹ là ví dụ điển hình.

Nhưng mặt khác, đầu tư công nếu không được tính toán kỹ lưỡng, minh bạch sẽ trở thành mảnh đất hứa của nợ công và tham nhũng. Các chuyên gia kinh tế luôn cảnh báo về cạm bẫy biến nợ tư thành nợ công, đầu tư công dần trái, can thiệp quá sâu vào kinh tế: Theo họ nhận định, đầu tư công nên chú trọng hơn vào xây dựng kết cấu hạ tầng, các chương trình phúc lợi, bảo đảm an sinh xã hội, sự tham gia đầu tư điều tiết kinh tế chỉ nên ở mức vĩ mô...

Chỉ tiêu công dễ dãi

Sự quản lý lỏng lẻo, tâm lý “không phải tiền của mình”, “cha chung không ai khóc”, cơ chế thông tin thiếu minh bạch... dẫn đến tình trạng bội chi của Chính phủ. Trong một số tình huống, Chính phủ cần thúc đẩy việc chỉ tiêu công nhằm nâng cao chất lượng bộ máy hoặc kích thích sự phát triển của cả nền kinh tế. Nhưng rất nhiều trường hợp, sự chỉ tiêu không cần thiết dẫn tới nợ công ngày một lớn. Bài học Hy Lạp là điển hình cho việc Chính phủ đã chi tiêu quá nhiều trong khi không thu lại được hiệu quả rõ ràng, việc tiếp cận với các nguồn vốn công tỏ ra dễ dãi, nhất là sau khi nước này gia nhập Eurozone năm 2001. Các chuyên gia kinh tế đã chỉ trích Hy Lạp sử dụng vốn

vay bên ngoài bất hợp lý và chi tiêu dễ dãi trong khi không có kế hoạch trả nợ khả thi; sự phình to của bộ máy tài chính công cũng được xem là nguyên nhân làm chi tiêu công lãng phí.

Giải pháp vượt qua “cạm bẫy”

Trên thực tế, các “cạm bẫy” đối với tài chính công đe dọa mọi quốc gia, nhưng không có nghĩa phạm là nước giàu mạnh mới có nền tài chính công tốt. Theo xếp hạng của Tổ chức Minh bạch quốc tế, các quốc gia Bắc Âu mới thuộc nhóm chống tham nhũng tốt nhất, còn nước đứng đầu thế giới là New Zealand. Để có được 1 nền tài chính công vững mạnh, cần tập trung vào các giải pháp:

- Cải cách hành chính nhà nước 1 cách khoa học, hiệu quả; theo hướng tăng hiệu quả chi tiêu công, minh bạch thông tin, giám sát chặt chẽ các khoản chi, tinh giản bộ máy quản lý tài chính công và các đơn vị sử dụng ngân sách.

- Phòng, chống tham nhũng quyết liệt với hệ thống pháp lý, bộ máy thanh tra hiệu quả; nghiêm khắc với các hình thức tham nhũng, lãng phí tài sản công. Xây dựng cơ chế phòng ngừa tham nhũng mạnh mẽ.

- Quản lý đầu tư công, nợ công minh bạch, hiệu quả. Việc đầu tư công tập trung, không dàn trải, không trở thành nơi biến nợ tư thành nợ công; nhân dân được biết, tham gia giám sát quá trình đầu tư công. Đầu tư công chú trọng vào xây dựng kết cấu hạ tầng, bảo đảm kinh tế vĩ mô, các chương trình, mục tiêu bảo đảm an sinh xã hội...

- Sử dụng hiệu quả nguồn vốn vay nước ngoài, cân đối khả năng thu - chi, vay - trả; giám sát chặt chẽ việc tiếp cận và sử dụng vốn đầu tư nước ngoài. Tăng cường thu hút vốn tài chính công từ trong nước và chủ yếu dựa vào nội lực quốc gia ❖